

10 VOOR DE TOEKOMST

**WERKWIJZE EN BEOORDELINGSPRINCIPES VAN DE
WZNH-MONUMENTENADVIESCOMMISSIE**

10 VOOR DE TOEKOMST WERKWIJZE EN BEOORDELINGSPRINCIPES VAN DE WZNH-MONUMENTENADVIESCOMMISSIE

Uitgave: Stichting Welstandsorg Noord-Holland
Alkmaar, november 2005

Onder redactie van drs. M. Steenhuis en dir.: N. de Vreeze
Met tekstbijdragen van drs. G. van Altena, M. van Haaren, drs. M. Beek

Grafisch Ontwerp **DESIGNARBEID AMSTERDAM**
Drukwerk **CalLENBACH**
Bindwerk **JANSEN BINDERs B.V.**

Nadere informatie over de
WZNH - Monumentenadviescommissie is te krijgen bij:
STICHTING WELSTANDSZORG NOORD-HOLLAND
EMMASTRAAT 111, 1814 DP ALKMAAR
TELEFOON 072-5204459

Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

Uitgave: Stichting Welstandsorg Noord-Holland
Alkmaar, november 2005

Uitgave: Stichting Welstandszorg Noord-Holland
Alkmaar, september 2005

ZAANDAM

1913

1913

Herbouw van het Capitool

OOK HIER
J.C. van Kooten bv
WEESP 0294-417498
beeldhouwwerk
in hout, steen en beton
KAROLY SZEKERES
Directie 0578 68447 www.ccmr.nl

INHOUD

pagina **5**

VOORWOORD

8	1	MONUMENTENZORG IS EEN MAATSCHAPPELIJK BELANG
11	2	MONUMENTEN MOETEN LEVEN EN KUNNEN VERANDEREN
13	3	DE SCHAALNIVEAUS: OMGEVING, GEBOUW, CONSTRUCTIE EN DETAILLERING
14	4	KARAKTER EN STRUCTUUR VAN DE OMGEVING
16	5	DE EIGEN LOGICA VAN HET GEBOUW
8	6	BEHOUD GAAT VOOR VERNIEUWING
9	7	DE BOUWGESCHIEDENIS MOET ZICHTBAAR BLIJVEN
20	8	RECONSTRUCTIE: LIEVER NIET
22	9	HET BOUWMATERIAAL IS ESSENTIEEL
24	10	BOUWCONSTRUCTIE EN DETAILS
26		BIJLAGE 1
29		BIJLAGE 2

Onder redactie van drs. M. Steenhuis en dr.ir. N. de Vreeze
Met tekstbijdragen van drs. M. Beek, M. van Haaren en drs. G. van Altena.

VOORWOORD

Bijna alle gemeenten in Nederland hebben de afgelopen jaren een welstandsbeleid vastgesteld, waarin het beoordelingskader van welstandsadviescommissies voor nieuwbouw en verbouw zo gedetailleerd mogelijk is beschreven. De manier waarop die commissies een bouwaanvraag beoordelen is daardoor transparant en controleerbaar gemaakt.

Voor monumentenadviescommissies, die de bouwaanvragen voor ingrepen in monumenten beoordelen, bestaat zo'n beoordelingskader niet.

In onze tijd vinden vaak grote ingrepen in monumenten plaats omdat gebouwen hun oorspronkelijke functie verliezen. Bij herbestemming en functiewijziging van dergelijke monumenten worden vaak de grenzen opgezocht tussen gewenst behoud en noodzakelijke ontwikkeling. In dat spanningsveld vindt de beoordeling van bouwplannen en de advisering door de monumentenadviescommissie plaats.

De leden van de WZNH-Monumentenadviescommissie doen in deze brochure een poging om hun beoordelingskader en beoordelingscriteria te beschrijven. Hoe wordt naar monumenten en hun omgeving gekeken? Wat kan een indiener van een bouwaanvraag voor een monument verwachten, waar

zouden de initiatiefnemer en de ontwerper van ingrepen in monumenten rekening mee moeten houden? Deze informatie is van belang voor gemeentebesturen, opdrachtgevers, architecten, aannemers en historische verenigingen, kortom voor iedereen die op enigerlei wijze betrokken is bij monumenten en het restaureren en verbouwen daarvan.

De hierna volgende aandachtspunten en beoordelingsaspecten zijn ook voor de commissieleden van de WZNH-Monumentenadviescommissie van belang. Na een jaar ervaring met planbeoordelingen en samenwerking met Noord-Hollandse gemeenten is het moment gekomen om een aantal aspecten van de vaak delicate overwegingen bij de beoordeling van bouwplannen voor monumenten in breder verband bekend te maken en zo ook ter discussie te stellen. De commissieleden realiseren zich dat, hoewel een zeker publiek toezicht op de omgang met monumentaal cultuurhistorisch erfgoed nagevoelbaar is, er altijd wel discussiepunten en accentverschuivingen denkbaar zijn.

De uitkomst van een planbeoordeling is vooraf nooit exact te voorspellen, criteria zijn niet voor eens en voor altijd spijkerhard en objectief vast te stellen, er zal altijd een zekere marge zijn voor interpretaties en nuanceringen, in de loop van de tijd kunnen opvattingen over de gewenste principes bij ingrepen in monumenten van kleur verschieten, technische inzichten en mogelijkheden zijn aan verandering onderhevig. Juist omdat dit alles zo is, en juist omdat 'monumentenzorg' tegelijkertijd een belangwekkende maatschappelijke opgave is waaraan hoge eisen mogen worden gesteld, zou over de principes en de doelstellingen van de beoordeling van bouwplannen door

de vergunningverlenende instanties voortdurend een openhartig en genuanceerd gesprek moeten kunnen plaatsvinden. Daarvoor zijn heldere en professioneel geformuleerde aandachtspunten en voorbeelden nodig. Deze brochure beoogt daaraan een bijdrage te leveren en wij zullen het gesprek erover niet uit de weg gaan.

Stichting Welstandszorg Noord-Holland

dr. Ir. N. de Vreeze, directeur

drs. M. Steenhuis, voorzitter WZNH-Monumentenadviescommissie

1 MONUMENTEN- ZORG IS EEN MAATSCHAPPELIJK BELANG

Er zijn in ons land gebouwen en gebieden die vanwege hun karakter en uiterlijke verschijningsvorm een bijzondere culturele betekenis hebben voor de hele Nederlandse samenleving en waaraan de overheid dan ook een speciale status toekent: die van beschermd rijksmonument. Het gaat dan om objecten en structuren die van belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde.

Ook provinciale en gemeentelijke overheden kunnen panden, weg- en waterwerken of landschapsstructuren, die een uitdrukking zijn van een specifiek regionale of plaatselijke identiteit, aanwijzen als beschermd monument. Nederland kent een grote hoeveelheid verschillende soorten monumenten. De provincie Noord-Holland alleen al telt zo'n 13.000 beschermde rijksmonumenten, 48 beschermde stads- en dorpsgezichten, 550 provinciale monumenten en ruim 3500 gemeentelijke monumenten. Sommige van die monumenten

zijn wereldberoemd: zo geniet de Beemster als Hollandse droogmakerij internationaal aanzien met een plaats op de lijst van het Unesco Werelderfgoed.

In de Monumentenwet van 1988, de provinciale en de diverse gemeentelijke monumentenverordeningen zijn de spelregels vastgelegd die gelden ten aanzien van de omgang met beschermde monumenten. Voor de eigenaar van een monument betekent dit alles dat hij niets aan het betreffende monument mag veranderen zonder de daarvoor vereiste monumentenvergunning, naast de gewone bouwvergunning. De reden hiervoor moge duidelijk zijn: het maatschappelijk belang van het behoud van een beschermd monument voor toekomstige generaties reikt verder dan alleen het persoonlijke belang van de huidige tijdelijke eigenaar. Uiteindelijk is iedere eigenaar maar tijdelijk eigenaar!

In een beschermd stads- of dorpsgezicht mag geen enkel bouwwerk, zonder de daarvoor vereiste vergunning, geheel of gedeeltelijk afgebroken of gewijzigd worden. Tegenover de extra plichten van monumenteneigenaren staan echter ook rechten, bijvoorbeeld in de vorm van subsidiebijdragen, goedkope financieringen en belastingaftrekmogelijkheden. Daarbij is wonen en werken in een monument vaak ook verrassend en bijzonder.

De beoordeling van bouwaanvragen voor veranderingen aan beschermde monumenten is een zaak voor deskundigen. De WZNH-Monumentenadviescommissie adviseert een aantal grote en kleine gemeenten in Noord-Holland over de bouwaanvragen voor eventuele wijziging van gemeentelijke

monumenten en rijksmonumenten. Bovendien adviseert deze monumentenadviescommissie over alle bouwaanvragen voor de provinciale monumenten in Noord-Holland. De commissie is als adviesorgaan aangewezen door gemeenteraden en door de Provincie Noord-Holland, en functioneert binnen de kaders van de Monumentenwet en de provinciale en gemeentelijke monumentenverordeningen. Daarin is de legitimatie van publieke interventies in de omgang met monumenten vastgelegd.

2 MONUMENTEN MOETEN LEVEN EN KUNNEN VERANDEREN

Een gebouw moet kunnen worden gebruikt, niet alleen om in goede conditie te blijven, maar ook om een vitale rol in de samenleving te spelen. Voor een monument dat zijn functie heeft verloren kan vaak een passende nieuwe functie worden gevonden. Zo kan een pakhuis veranderen in een appartementencomplex, een stolpschuur in een woonhuis en een kerkgebouw in een muziekcentrum.

Sinds de opkomst van de monumentenzorg als overheidstaak aan het eind van de negentiende eeuw zijn de inzichten over de omgang met monumenten telkens een beetje verschoven. In de begintijd van de monumentenzorg stond het restaureren van voornamelijk grote gebouwen, zoals kerken, kastelen en raadhuisen centraal. Bij die restauraties werd meestal teruggegrepen op één bepaalde bouwstijl en op het veronderstelde oorspronkelijke ontwerp. Deze aanpak leidde tot ingrijpende

transformaties van overgeleverde bouwwerken, en feitelijk vaak tot gloednieuwe 'historische' objecten.

Vroeg in de twintigste eeuw groeide de kritiek op deze behandeling van monumenten. De belangstelling voor de verschillende opeenvolgende stijlperiodes die soms in een gebouw zichtbaar zijn, en voor de specifieke bouw- en gebruikersgeschiedenis, die het monument soms laat zien, nam toe. Ook ontstond steeds meer aandacht voor het authentieke bouw materiaal en de constructieve specificaties van monumenten.

Het uitgangspunt van de nieuwe restauratiefilosofie is samen te vatten onder de woorden 'behouden gaat voor vernieuwen'. Dit is nog steeds een richtinggevend principe bij de beoordeling van voorgenomen wijzigingen in monumenten. In de toekomst zal bij de subsidieverlening door de rijksoverheid ook steeds meer het accent op het planmatig onderhoud van monumenten liggen.

3 DE SCHAALNIVEAUS: OMGEVING, GEBOUW, CONSTRUCTIE EN DETAILLERING

Bij de beoordeling van aanvragen voor een vergunning voor ingrepen in monumenten let de commissie op de zorgvuldigheid van de ingreep op drie niveaus: de inpassing van een object of structuur in de landschappelijke of stedenbouwkundige omgeving, het ontwerp, de structuur en de historische karakteristieken van het bestaande gebouw en tenslotte de toepassingen van materialen en constructies en de uitwerking in details. De expertise van de commissieleden is op deze niveaus afgestemd: het zijn gekwalificeerde historici op het gebied van stedenbouw, landschap en architectuur en praktiserende restauratiearchitecten. Wat heeft de commissie nodig voor een goede beoordeling van de kwaliteiten van een bouwplan? De aanvrager van de monumentenvergunning en de gemeentelijke plantoelichter dienen goed gedetailleerde en volledige informatie aan te leveren over de plek, het gebouw en de detaillering. In het hierna volgende wordt dit verder uitgewerkt.

4 KARAKTER EN STRUCTUUR VAN DE OMGEVING

Waar staat het monument? In de vlakke polder, op de hoger gelegen strandwal, in een historische binnenstad of aan de plas? De situering van een gebouw, de grondsoort van de ondergrond, de opbouw van het landschap eromheen: het zijn allemaal factoren die het gebouw inbedden in zijn specifieke context. De landschapsstructuur heeft invloed op de manier waarop gebouwen van oudsher zijn gesitueerd. In de Beemster liggen de boerderijen ver uit elkaar, op de strandwal van Sint Pancras staan de huizen in lange smalle linten, de bebouwing binnen de oude vestingwerken van Muiden is een hecht netwerk van straatwanden terwijl de huizen langs de Loosdrechtse Plassen met hun voorgevels op het water gericht zijn. De buitenplaatsen van 's-Graveland konden alleen ontstaan dankzij het kapitaal van de 17^e eeuwse Amsterdamse kooplieden, die het gebied eerst gebruikten om massa's zand af te graven voor de ophoging van de moerassige grond langs de nieuwe grachtengordel. Ieder gebouw ligt in een (stedelijk) landschap met een specifieke ontwikkelingsgeschiedenis.

Voor de beoordeling van een bouw aanvraag let de commissie op de wijze waarop rekening is gehouden met de 'logica' van de omgeving. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om het openhouden van doorzichten naar de achtergelegen weilanden, de plaats van nieuwe bijgebouwen op de kavel of de materiaal- en kleurkeuze van een nieuw hekwerk.

De commissie heeft voor de beoordeling van een aanvraag voor een monumentenvergunning tenminste een uitsnede uit de topografische atlas; een kadastrale kaart, luchtfoto's en foto's van belendingen nodig, indien mogelijk historische en actuele.

5 DE EIGEN LOGICA VAN HET GEBOUW

Monumenten hebben vaak een eigen specifieke logica. Meestal is de structuur van een gebouw te herleiden tot de oorspronkelijke functie. Zo heeft een traditioneel stadswoninghuis de voorgevel aan de straatzijde, met een voordeur en vaak grote ramen. De voorgevel is de belangrijkste gevel en daar werd dan ook vanouds veel aandacht en geld aan besteed. De zijgevels en de achtergevel zijn vaak ondergeschikt. Achtergevels zijn ook minder formeel. Soms zijn daar in de loop van de tijd allerlei aan- en uitbouwen verschenen. Bij pakhuizen en andere gebouwen met een opslagfunctie zijn alle gevels juist gesloten. Paviljoens, muziektenten, brugwachtershuisjes zijn voorbeelden van gebouwen die vrij in de openbare ruimte staan en die dan ook alzijdig georiënteerd zijn: daar zijn alle gevels evenzeer van belang. Ook bij boerderijen ligt de hoofdgevel, waarachter gewoon wordt, met grote ramen en met de voordeur naar de straat gekeerd. De zijgevels hebben voorin woonhuisramen, terwijl meer naar achter in het bedrijfsgedeelte de ramen oorspronkelijk altijd beduidend kleiner zijn.

Een dergelijke 'begrijpelijkheid' in de hiërarchie van gevels is van belang, omdat de logica van het bouwtype er in tot uiting komt. Wanneer die logica bij bouwingsrepen geweld wordt aangedaan, kan een verwarrend gebouw het resultaat zijn. Als een stolpschuur een woonhuis wordt, zullen er meer ramen nodig zijn en gaat dat ten koste van het gesloten dakvlak. De vraag is dan hoeveel ramen? De commissie zal in zo'n geval zoeken naar de minst ingrijpende oplossing, waarbij het dakvlak bijvoorbeeld niet aan vier maar slechts aan twee zijden geperforeerd wordt.

Bij sommige bijzondere gebouwen die hun oorspronkelijke functie hebben verloren is behoud van de verschijningsvorm, het 'beeld', het enig haalbare. Het gaat hier bijvoorbeeld om vuur- of watertorens, silo's of andere in het oog springende bedrijfsgebouwen. Vaak wordt de buitenkant van dergelijke monumenten gerestaureerd, terwijl de binnenkant wordt leeggemaakt om die geschikt te maken voor een nieuwe bestemming.

6 BEHOUD GAAT VOOR VERNIEUWING

Het behoud van een monument wordt natuurlijk het beste gewaarborgd door goed onderhoud. Behoud van een gebouw en van de onderdelen van dat gebouw heeft altijd de voorkeur boven vernieuwing. Bij het beoordelen van bouwplannen voor een monument is het bestaande gebouw - de vorm, de indeling, de constructie, het materiaal en de detaillering - het uitgangspunt. Dat is immers het gebouw dat om diverse weloverwogen redenen op de monumentenlijst is geplaatst. Bij vernieuwing van (onderdelen van) een monument gaat er onherroepelijk historisch materiaal verloren en dat komt nooit meer terug.

Uiteraard leveren wensen in verband met een nieuwe functie een spanningsveld op met de bestaande situatie. Want een monument moet wel gebruikt kunnen worden. Tegelijkertijd heeft ieder gebouw een 'maximaal adaptatievermogen': er is een grens aan wat het aan wijzigingen kan hebben, voordat de essentie verloren gaat.

Nieuwe ingrepen moeten zich voegen naar het bestaande gebouw, ze moeten het monument zo min mogelijk geweld aandoen. Wijzigingen en toevoegingen behoren vanzelfsprekend monumentwaardig te zijn: ze moeten in de toekomst een even grote historische waarde kunnen gaan vertegenwoordigen.

7 DE BOUWGESCHIEDENIS MOET ZICHTBAAR BLIJVEN

Slechts weinig monumenten zijn sinds de bouw geheel onveranderd gebleven. De meeste gebouwen zijn in de loop der tijd wel eens aangepast. Deze aanpassingen horen bij de geschiedenis van het monument. Ze weerspiegelen vaak maatschappelijke en functionele ontwikkelingen.

Sommige veranderingen detoneren dan ook en zijn niet logisch. Zo is het vreemd om een eenvoudig (woonhuis) monument 'monumentaler' te willen maken dan het eigenlijk is, bijvoorbeeld door 18de eeuwse roeden in de ramen aan te brengen die in het 19e eeuwse gebouw nooit gezeten hebben; of door sierlijsten, balusters of andere oneigenlijke decoraties aan het gebouw toe te voegen; of door roetjes op ramen achter staldeuren te plakken; of door ramen die in de 19e eeuw in een ouder pand zijn gezet (en die zelf inmiddels monumentwaardig zijn en authentiek zijn voor hun eigen tijd) te verwijderen en te vervangen door namaakramen in een oudere bouwstijl.

8 RECONSTRUCTIE: LIEVER NIET

Reconstructie verenigt zich niet met het principe van 'behouden gaat voor vernieuwen'.

Het bijzondere van een historisch gebouw wordt immers in hoge mate bepaald door de ouderdom van het monument, niet alleen tot uitdrukking komend in de authentieke constructiewijze en bouwstijl, maar ook in de manier waarop bouwmaterialen zijn verwerkt en verouderd. Reconstructie, het kopiëren naar oorspronkelijk ontwerp van een deel van een gebouw of zelfs een heel bouwwerk, is een onderwerp dat per geval bekeken moet worden. Soms kan het van belang zijn een geschonden monument of een straatbeeld te completeren volgens het oorspronkelijke ontwerp. Als bijvoorbeeld bekend is hoe een verdwenen onderdeel, zoals een balkon of een topgevel, er uit gezien heeft, kan reconstructie van dat ontbrekende onderdeel voorstelbaar zijn. Die informatie kan verkregen worden uit historische bouwtekeningen, archiefphoto's of belendende panden die volgens hetzelfde ontwerp zijn gebouwd.

In uitzonderlijke gevallen blijkt integrale herbouw van een belangwekkend monument wenselijk omdat het object in z'n huidige bouwkundige staat niet meer is te handhaven. Dat gebeurde bijvoorbeeld bij de woningen aan het havenfront in Hoorn, de Patrimoniumbuurt in Enkhuizen en de Noordwand van het Mercatorplein in Amsterdam.

Wat heeft de commissie nodig? Bouwtekeningen van de bestaande en de nieuwe situatie; archieftekeningen van het pand; historische en actuele foto's.

9 HET BOUW- MATERIAAL IS ESSENTIEEL

Ook wat het bouw materiaal betreft geldt de stelregel 'behouden gaat voor vernieuwen'. Het materiaal - vaak baksteen en dakpannen, maar ook voegwerk en houtwerk - maakt de leeftijd en het gebruik van het gebouw erfahrbaar. Het patina is soms essentieel. Wordt dit materiaal vervangen, dan gaat authentieke en dus waardevolle bouws substantie van het monument verloren.

De structuur van nieuw materiaal wijkt altijd af, doordat de fabricage anders is dan vroeger.

Hergebruik van historisch en tweedehands bouw materiaal geniet daarom absoluut de voorkeur. Is bijvoorbeeld een deel van de dakpannen bruikbaar en een deel niet, dan is het raadzaam de bruikbare pannen op het dakvlak dat het meest in het zicht ligt te verzamelen en op een ander dakvlak alleen nieuwe pannen aan te brengen. Als het niet anders kan, zal gezocht moeten worden tot een bijpassend product gevonden wordt. Vanzelfsprekend zijn hedendaagse materialen bij een restauratie zelden op z'n plaats.

Het opnieuw voegen moet gebeuren met mortel die is afgestemd op de oorspronkelijke mortel waarmee gemetseld is. Wordt hiervan afgeweken, dan zal er onherroepelijk schade ontstaan aan het metselwerk. Het beste is om de bestaande mortels vooraf te analyseren, waardoor precies de juiste mortel ten behoeve van herstel kan worden bepaald.

Ook voor het houtwerk geldt dat plaatselijk herstel en aanpassingen van kozijnen, ramen, deuren, luiken, betimmeringen en dergelijke de voorkeur heeft. Maar houten onderdelen zullen door de aard van het materiaal vaker aan vervanging toe zijn.

24

10 BOUW- CONSTRUCTIE EN DETAILS

De bouwconstructie en het dak vormen de basisstructuur van een monumentaal gebouw. Ingrijpende wijzigingen in die structuur zijn ongewenst. Een eigenaar dient zich ervan bewust te zijn dat niet alles mogelijk is in een monument. Vertrekken zijn niet eenvoudigweg samen te voegen als daarmee de structuur van het gebouw verloren gaat. Er is niet zomaar een moderne bungalow te maken van een historisch gebouw.

Nieuwe dakdoorbrekingen zouden zo gering en klein mogelijk moeten blijven en bovendien aan de minst zichtbare kant van het monument worden toegepast. Daarin zit dan ook de uitdaging voor de architect: ramen en openingen zo te maken dat het dakvlak toch 'gesloten' lijkt. Dakisolatie aan de buitenkant heeft tot gevolg dat de pannen meer naar buiten komen: aan de binnenzijde isoleren heeft dus de voorkeur. Dakvensters en dakkapellen moeten worden aangebracht tussen de spanten en sporen van de kapconstructie, teneinde zo min mogelijk schade aan te brengen aan de bouwconstructie.

25

Kortom: weinig en klein en in samenhang met het bestaande en met elkaar.

Details zijn cruciaal. Een monument staat of valt met de uitvoering daarvan. Details zijn soms heel rijk uitgewerkt, soms heel simpel, altijd per gebouw verschillend. De behandeling van details dient te gebeuren volgens de oorspronkelijke afmetingen en detaillering. Profileringen zorgen voor verfijning van bijvoorbeeld kozijnen, ramen of betimmeringen en laten schaduwwerking en contrasten tussen licht en donker ontstaan. Als de detaillering niet op een oorspronkelijke wijze gebeurt, dan zal dat leiden tot een vergroving en verarming van het architectonische beeld. Dat wil niet zeggen dat er geen veranderingen en vernieuwingen mogelijk zijn in verband met het gewenste comfort en de bouwtechnische eisen. Maar altijd zal de commissie het bovenstaande bij haar adviezen in acht nemen.

Bij het toevoegen van onderdelen zijn er twee mogelijkheden: óf er wordt gekozen voor het aanpassen aan de bestaande (oorspronkelijke) situatie, óf voor het toevoegen van een geheel nieuw element. In alle gevallen dient de toevoeging een monumentwaardige toevoeging te zijn.

Ook het kleurgebruik is essentieel. Elk gebouw en iedere streek heeft zijn eigen kleugeschiedenis. Denk bijvoorbeeld aan Zaanse groen. Er kan soms met goede argumenten worden gekozen voor een nieuwe kleur, eventueel op basis van het oorspronkelijke kleurenschema. De Monumentenadviescommissie pleit er dan wel voor de historische afwerkklagen te

behouden, zowel van de eerste laag als die van de latere periodes. Daarmee blijft de geschiedenis van het pand traceerbaar; bovendien past een strakke, enkele verlaag meestal niet goed bij het karakter van een monument.

Wat heeft de commissie bij de beoordeling nodig: detailtekeningen van kozijnen, ramen, deuren, betimmeringen en dergelijke; archieftekeningen; historische en actuele foto's; monsters van materialen en kleuren.

A historical map of a city, likely Amsterdam, showing streets and buildings. The title 'BIJLAGE 1' is overlaid on the map.

BIJLAGE 1

Waarom een centrale WZNH-monumentenadviescommissie?

1 De stichting WZNH stelt voor gemeenten en voor het Provinciale Bestuur in Noord-Holland adviezen op over bouwvergunningaanvragen die betrekking hebben op monumenten. Wettelijk is daarvoor een voorwaarde dat de gemeente beschikt over een goedgekeurde monumentenverordening en een raadsbesluit waarin de stichting WZNH is aangewezen als gemeentelijke monumentenadviescommissie. Als voldaan is aan die voorwaarden dan heeft de gemeente de bevoegdheid om te besluiten over monumentenvergunningen, conform de procedure die is beschreven in achtereenvolgens de monumentenwet 1988 voor Rijksmonumenten, de provinciale monumentenverordening voor provinciale monumenten en de gemeentelijke monumentenverordening voor gemeentelijke monumenten.

Deze vergunning maakt dan op grond van de Woningwet art. 44 deel uit van de beoordelingscriteria voor de bouwvergunningaanvraag.

2 Er wordt in veel gemeenten in Nederland gewerkt met zogenaamde geïntegreerde welstand- en monumentenadviescommissies. Ook in het verleden van de stichting WZNH was dat de gebruikelijke gang van zaken. Er werd dan bij de bespreking en beoordeling van bouwvergunningaanvragen voor monumenten een monumentendeskundige aan de welstandscommissie toegevoegd. De commissie bracht een

geïntegreerd advies uit, waarin de welstandsbeoordeling was toegevoegd aan een oordeel op grond van de monumentenstatus van het betrokken object.

3 Uit diverse recente juridische literatuur over vergunningverlening blijkt dat er bij sommige deskundigen een voorkeur bestaat voor separate welstand- en monumentenadviezen, in afwijking van de in het verleden gegroeide praktijk van geïntegreerde adviezen. Immers, er is bij deze twee adviesprocedures sprake van twee totaal verschillende maatschappelijke ambities en vakinhoudelijke maatstaven en redeneringen. In de praktijk van geïntegreerde monumenten- en welstandsadviezen is het voor de aanvrager en ook voor het gemeentebestuur veelal niet duidelijk dat er eigenlijk sprake is van twee adviezen met geheel eigen beoordelingsaspecten, beoordelingsredeneringen en beoordelingsmaatstaven. Het verdient dan ook de voorkeur ze los van elkaar tot stand te laten komen en naast elkaar te rapporteren als advies aan de vergunningverlenende instantie. Als er onverhoeds tegenstrijdigheden blijken te zijn, dan kan, op uitdrukkelijk verzoek van de vergunningverlenende instantie, zijnde het gemeentebestuur, tot nadere afstemming worden besloten. Bovendien kunnen bij een heldere afbakening van welstandsadvies en monumentenadvies de adviserende deskundigen ook duidelijker aangesproken worden op de professionaliteit en juridische houdbaarheid van hun eigen advies.

4 Bij deze inhoudelijke overweging komt nog, dat de procedure van ad hoc toegevoegde monumentendeskundigen in een geïntegreerde monumenten- en welstandscommissie inefficiënt en

dus kostbaar is, omdat voor ieder afzonderlijk bouwplan voor een monument in iedere afzonderlijke gemeente een monumentendeskundige moet worden opgeroepen, en vaak gaat het maar om één bouwplan. En het betrokken bouwplan wordt dan eigenlijk maar door één monumentendeskundige op z'n monumentale merites beoordeeld. Dat is in strijd met de intentie van de wetgeving, die voorziet in een adviescommissie bij de beoordeling van de bouwhistorisch relevante aspecten van een bouwplan voor een geregistreerd monument. Om al deze redenen heeft het Bestuur van de stichting WZNH besloten om vanaf het najaar van 2004 te werken met een centrale monumentenadviescommissie voor alle bij WZNH aangesloten gemeenten van de provincie Noord-Holland.

BIJLAGE 2

Hoe werkt de WZNH-Monumentenadviescommissie?

- 1** Alle door de stichting WZNH te beoordelen bouwplannen voor monumenten worden behandeld door de provinciale WZNH-Monumentenadviescommissie, die op een vast moment, eens per twee, drie of vier weken, op een vaste plek met een vaste samenstelling vergadert en adviezen uitbrengt. Voor spoedeisende gevallen kan een bijzondere zitting plaatsvinden.
- 2** De commissie heeft een vaste samenstelling met een gezaghebbende onafhankelijke en deskundige voorzitter, twee deskundige leden en een commissiecoördinator. De leden vertegenwoordigen kennisgebieden die voor het beleid op het gebied van monumentenzorg en cultuurhistorie van belang zijn: architectuurhistorische kennis, bouwkundige kennis, en kennis van lokaal bouw- en stadsontwikkelingsbeleid. Kennis van Noord-Hollandse steden en dorpen en ervaring met cultuurhistorische en bouwhistorische vraagstukken zijn doorslaggevend voor benoeming tot commissielid.
- 3** De coördinator van de WZNH-Monumentenadviescommissie en de voorzitter van de commissie onderhouden contacten met het Steunpunt Cultureel Erfgoed NH, met betrokkenen bij de Provincie Noord-Holland en met de RdMz.

4 De WZNH-Monumentenadviescommissie kan zich laten adviseren of zich bij haar analyse en bij de beoordeling van bouwplannen laten bijstaan door lokale verenigingen en instellingen van belanghebbenden, door deze ter vergadering uit te nodigen en hen bij de beraadslagingen te betrekken. Zulks zal altijd uitsluitend gebeuren na goedkeuring van betrokken gemeentebesturen.

5 De WZNH-Monumentenadviescommissie werkt op verzoek van gemeentebesturen en rapporteert aan het betrokken gemeentebestuur en aan de welstandscommissie waarin het bouwplan ook zal worden beoordeeld. De stichting WZNH zal ernaar streven om altijd eerst het monumentenadvies te laten opstellen en dat beschikbaar te hebben bij de welstandsadvisering. Na het opstellen van de adviezen kan in geval van eventuele strijdigheid nader overleg plaatsvinden over de aard van de tegenstrijdigheid en over de manier waarin die tegenstrijdigheid in het bouwplan is op te lossen.

6 De WZNH-Monumentenadviescommissie kan, in overleg met de directeur van de stichting WZNH ook andere adviezen uitbrengen of op verzoek van gemeentebesturen werkzaamheden verrichten in het kader van gemeentelijk monumentenbeleid, als bedoeld in de gemeentelijke monumentenverordening. Het gaat dan bijvoorbeeld om het opstellen en actualiseren van monumentenregisters, aanpak van bijzondere objecten, beschermde stads- en dorpsgezichten, public relations etc. Deze verzoeken om adviezen en andere werkzaamheden kunnen aan derden worden uitbesteed, maar de werkzaamheden zullen onder supervisie en inhoudelijke verantwoordelijkheid van de commissie plaatsvinden.

- 7** Jaarlijks zal de WZNH-Monumentenadviescommissie rapporteren over haar werkzaamheden aan alle deelnemende gemeenten.
- 8** Deelname aan de WZNH-Monumentenadviescommissie zal op kostprijsbasis verrekend worden op basis van het uurtarief van de aanwezige commissieleden, een aandeel in hun reiskosten en een opzetpercentage ter dekking van algemene kosten van de stichting WZNH.
- 9** De commissieleden zullen benoemd worden door de stichting WZNH volgens de voor andere commissieleden gebruikelijke contractuele en financiële regelingen. De deelnemende gemeenten moeten de aanwijzing van de stichting WZNH tot monumentenadviescommissie ex art.15 van de Monumentenwet opnemen in hun gemeentelijke monumentenverordening of vastleggen in een raadsbesluit.
- 10** Om de inhoudelijke en procedurele verantwoordelijkheid van de stichting WZNH voor het uitbrengen van onafhankelijke en deskundige monumentenadviezen aan gemeentebesturen te accentueren wordt als vergaderlocatie voor de WZNH-Monumentenadviescommissie het kantoor van WZNH aangewezen.